

Erakkokuoriainen

Läderbagge

Osmoderma barnabita

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

EU:n lajikoodi: 5378

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)
Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)
Luontodirektiivin ensisijaisesti suojeltava laji
BOR suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, vakaa

Luonnehdinta

Erakkokuoriainen on helposti tunnistettava hyvin kookas, jopa 3 cm pitkä nahanhajuinen kovakuoriainen. Väriltään se on tummanruskea, metallinhohtoinen.

Erakkokuoriainen on hiljattain jaettu molekyyli-taksonomisten tutkimusten perusteella useammaksi lajiksi, joista *Osmoderma eremita* ja *Osmoderma barnabita* esiintyvät laajalla alueella Euroopassa. Edellinen on levinneisyydeltään läntinen, jälkimmäinen itäinen. Suomessa esiintyy DNA-tutkimuksen perusteella itäisempi laji *O. barnabita*.

Elinympäristö ja levinneisyys

Erakkokuoriainen elää Suomessa levinneisyytensä ääri-ajoilla ilmeisesti jäänteinä lämpökausien laajemmasta levinneisyydestä. Suomessa erakkokuoriaista tavataan vain Turussa, pääasiassa Ruissalossa. Lajia on pyydetty feromonipyydyksillä kaupungin puistoista ja laajemminkin Etelä-Suomesta. Sitä ei kuitenkaan löytynyt muualta kuin Turun seudulta. Lajin isäntäpuuna on tammi tai lehmus mutta myös tervaleppä, vaahtera ja pihlaja kelpaa lajille. Yksittäisen isäntäpuun sijainnilla (esim. avoin ympäristö, tiheä metsä), tai puun onkalon ominaisuuksilla (esim. aukon koko, puuhumuksen määrä) ei ole todettu vaikuttavan merkittävästi lajin esiintyvyyteen.

Erakkokuoriaisen toukat syövät lahoavaa puuainesta lehtipuiden onteloissa. Toukkakehitys kestää 3–4 vuotta. Aikuiset kuoriaiset lentävät ilmeisesti harvoin, mutta kiipeilevät sitäkin enemmän onteloiden seinämillä ja toisinaan myös rungoilla onteloiden ulkopuolella. Lajin esiintyminen on helpointa varmistaa toukkapapanoiden perusteella.

Nykytila ja uhkatekijät

Erakkokuoriaisen kanta vaikuttaa varsin elinvoimaiselta eikä ilmeisesti ole ainakaan merkittävästi taantunut viime vuosina, vaikka Ruissalossa onkin poistettu lajin kannalta tärkeitä huonokuntoisia yksittäispuita ja tienvarsikujanteiden puita. Muutoksia kannan suuruudessa ei pystytäkään tarkemmin arvioimaan, koska aikaisempia perusteellisia selvityksiä lajin esiintymisestä ei ole. Uhkatekijänä on sopivien elinympäristöjen eli iäkkäiden lehtipuiden väheneminen.

Hoitosuositukset

Erakkokuoriaisen kannan säilyminen edellyttää sille laaditun suojelusuunnitelman mukaista toimintaa Ruissalossa. Lajin esiintymisalueella pitäisi turvata vanhojen, onttojen lehtipuiden riittävä määrä. Koska erakkokuoriaisen esiintyminen on vaikea todeta, suojelutoimet pitäisikin keskittää lajille sopivien isäntäpuiden säilyttämiseen ja niiden jatkumon turvaamiseen.

Lähteet

- Landvik, M. 2000. Erakkokuoriaisen (*Osmoderma eremita*) suojelusuunnitelma. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 18/2000. 24 s + 60 liite.
- Landvik, M., Wahlberg, N. & Roslin, T. 2013. The identity of the Finnish *Osmoderma* (Coleoptera: Scarabaeidae, Cetoniinae) population established by COI sequencing. *Entomologica Fennica* 24: 147–155.
- Mattila, J. 2017. Erakkokuoriainen (*Osmoderma barnabita* Motschulsky, 1845). Julk.: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepäkot) esittelyt, s. 97–101. Suomen ympäristö 1/2017.

Kuva: Al Vrezec